Taali men Burkina

Moyyindo Taali :
Iisaa Alahaji Jibiliira Jallo

- Conte 5 -

Koccaari beero

SEDELAN
Service d'Edition en Langues Nationales
Koudougou, Burkina Faso
2009

Voir aussi
dans BurkinaDoc de Mil'Ecole : Textes en Fulfulde

Wadiino e jamaanuuji, Alla hokku en jamaanuuji, lobbi. Yimɓe nayo koddunoo: duroowo, ndemoowo, moodibbo e lohotoodo. Njannde gom godɗum wadiitii tomotte wari weerani ɓe. Fay gooto e maɓɓe hoccoway beero o.

Nyannde gom ndemoowo yuuri ngesam, fanti beero oon. O yottinoo do ɗeero ni ɓe njootondiri faa jootiiru yottii. O wi'i beero: "So ngoonga do njippiɗaa do min ɓuruɗaa ɓadaade. Walaa fu le ko njogii-mi. Mi walaa kosam, mi walaa teewu. So a yiituno, a ɗakkitoyto jom na'i o, maa lohotoodo o."

Beero jaabii wi'i do woni do na heyi ɗum. Ndeen le tawii duroowo waray hocci o, lohotoodo waray hocci o.

Ndemoowo ummii hooti wurom. O wadi beero rottanaa hiraande hiirti. Weetunoo ni beero men yaaranaa pumaari fummi. Gaɗa ɗuum o nyalliri ɓaalde jeɗɗi, o waaldi ɓaalde jeɗɗi. Heddii duroowo, moodibbo e loohotoodo fu njahay do beero o.

Wari nyalaande dawol beero fini. O ɗaɓɓi ndemoowo o, hawrondina hoddiiɓem heɓa o waɗana ɓe,

ɓe fu du'aa'u: ɗuum won moodibbo o, duroowo o, lohotoodo o. Ndemoowo hawrondini hoddiraaɓem. Be fu ɓe njoodii. Beero men yami gooto maɓɓe:

- Gorko, ɗume won golle maa junngo ?

- Mi loohotoodo.

- Mi waɗan Alla hedde e ɗoyru. Na mi anndi so lohotoodo nyallii na ɗojja, hasaaki ndiwri daroo sakko lohotoodo fellata ɗum."

Beero watti yami:

- Gorko, ɗume won golle maa junngo ?

- Mi moodibbo.

- Mi waɗante du'aa'u Alla hedde e ɗoydi. Na mi anndi so a wirday de a winnday, walaa ko moodibbaare maa nafirte.

Beero sakitorii duroowo o. O yami ɗum ɗume won gollem junngo; ɗum wi'i ɗum duroowo. Moodibbo wi'i mi waɗante du'aa'u Alla hedda mare maa e oppere. Ko ndimnuɗaa fu oppere ada.

Beero wi'i Alla heddu ndemoowo du e ndemndi. Duum waɗi de nde ndunngu woodi e boni fu, ndemoowo walaa haala so wanaa haala ndemndi.

Leeɓa njeggiten koo no beero wardi fu, na leeɓi hocceede.

Saajo Bari

- Conte 6 –

Girbel

Wadiino e jamanuuji, debbo e cukalel mum na wi'ee Girbel. Nyannde gom Girbel yoppaa kam tan wuro. Innam yo luumo yehi. Kanko tan yoppidaa suudu. Sukaaɓe worɓe du njahannoo. Be ɗomdi. Be mbi'i ɓe ndewan nder wuro ɓe tewta ndiyam ɓe njara. Be njottii suudu Girbel en.

Girbel yi'unoo sukaaɓe worɓe ni ummii heɓa joota ɓoy. Be ɗaɓɓi ndiyam ɓe njara. Girbel nyedi hokki ɓe. Be njarnoo ni ɓe taaɓii. Be mboɗɗinoo seeda ni gooto maɓɓe yami: "Anndi ɗume cukalel deel lobbel ngel leɓdi on?" Gooto jaabii wi'i yidaanaa tawenoo o yaaye gootom; ɗiɗaɓo o, wi'i yidaanaa tawenoo o deekum. Tataɓo jaabii wi'i koo walaa fu ko Girbel leɓdi so wanaa laɓi daande. Ni na ɓe njaha.

Suka gorko tataɓo o, wi'i yeggitii saayam wuro ngo ɓe mbittii ngo. Sukaaɓe worɓe ɗiɗoo ɓe, annditii koo Girbel o haajaa yeeyanaade. Heddii ɓe mbi'i ta o yeeyoo koo ɓe kokkoran o saaya. Ni na ɓe njaha. O warowi o wi'i o yeggitii sarla makko wuro ngo ɓe mbittii ngo. Kanaa o yeeyoo o hooyowa. Heddii ɗiɗo ɓe mbi'i ta o yeeyo koo ɓe kokkoran o sarla. Ni na ɓe njaha. O warowi o wi'i o yeeyoto wuro ngo ɓe mbittii ngo saboo o yeggitii yonki makko. Jaadiraaɓe makko mbi'i o yeeyoo ndelle, saboo ɓoy ngalaa yonki ɓoy kokka o.

Ni o yeeyii ɗo Girbel. Nde suka gorko yottinoo ɗo Girbel ni ɗaɓɓi ndiyam yara. Girbel nyedi ndiyam hokki o. O wi'i wadii ndiyam tuunuɗam. O yami Girbel ko saabii de hokki o ndiyam tuunuɗam. Girbel wi'i hokkay o ndiyam tuunuɗam saboo yuuguure innam itti ɗam, hondonoore innam du ittiri. Fu yo hejja lawyaa. Suka gorko fii ɓalinngo. Banti gitem leetii Girbel. Kulol yeenyi Girbel; ɗo ɗum wari heɓa ɗum rappitoo ɗoon, suka gorko suuwi ɗum laɓi; heddii wari o.

Inna Girbel sippidinnoo kosammum ni ɓoylitanii wuro. Yottii tawi walaa ɗo yottee. Gooto ngoodaaɗo maayii. O nyonii, o fii wullaandu de o yami moy waɗani o nih Girbel makko. Suka suudinoo na ndaara Girbel na waree. O itti o fillanii inna Girbel ko o yi'i. Inna Girbel dillani suka gorko.

Do inna Girbel yottii fu ƴama:

Mioy njuuloowo njanngoowo yi'ani kam
Girbel
Jala pette nyaara
Banta ngitoy kosam wubba.

Mo o ƴami fu jaaboo o:

Min njuuloowo njanngoowo
Mi yi'anay ma Girbel
Jala pette nyaara
Banta ngitoy kosam wubba.

Nih faa ɗo o tukkowi gorko gomma. O ƴami ɗum:

Aan njuuloowo njanngoowo
A yhi'ay mbarando kam Girbel
Jala pette nyaara
Banta ngitoy kosam wubba.

Suka gorko wi'i yo kam wari Girbel. Inna Girbel jaabii wi'i kanko pay haajaa waɗa gorum. Ni ɓe ndewondiri ɓe kondi wuro suka gorko.

Nde weetunoo fu suka gorko wentori. Inna Girbel tewti laɓi tayƴii hoore makko wubbi e conndi waɗi ba sobbere nih. O tewti horde mawnde o watti hoore suka gorko de o ɓeedi cobbe togoose. Ni o fawiri wuro inna suka gorko.

Inna Girbel yottinoo wuro esiraaɓem ni ƴamani suudu esum debbo. O hollaa ɗo suudu nduun woni. O tawi esiyo o yo naywu. Dey ko o neewi ɗum, diiro makko na ɓuri diro jokolle. O wi'i o monoke o mooroke saboo dey ɓiiko warii heɓa ndaara o. Ɓe njootondiri faa jootiiru yottii. Debbo neejo itti cobbe yeɗi hoddiraaɓe. Wari heddi sobbere ɓurunde fu ɓuttidilde. O adi nde o wi'i o feccan o waɗa cemmbam. Ni o hawri wuyko ɓiiko gorko. O haasi. O ƴami inna Girbel sobbere ɗumeere waddani o. Inna Girbel fillanii o ko ɓiiko waɗi Girbel mum.

Ndelle so neɗɗo na waɗa ko boni fu, miiltoo faa woɗɗina.

Kumbo Jallo

Taali men Burkina

Moyyindo Taali :
Iisaa Alahaji Jibiliira Jallo

- Conte 6 - Girbel

SEDELAN
Service d'Edition en Langues Nationales
Koudougou, Burkina Faso
2006
BurkinaDoc de Mil'Ecole : Textes en Fulfulde

- Conte 7 –

Ndawuuwa kaananke

Wadiino e jamaanuuji, sukaaɓe worɓe ɗiɗo: oo na wi'ee Sammbo, oo na wi'ee Kaaldo. Be koolondirno sunne. Jemma e nyalooma fu yo kamɓe njaadannoo. Sammbo le rewataanaa dey kaananke. Duuɓi o fuɗɗiri filaade dey kaananke o heɓay.

Alla resi en reeni en faa nyannde gom dey kaananke wi'i waran hiiro makko. O haalani Kaaldo. Heddii jemma warnoo fu, dey kaananke wari. Be kiirdi faa jenngi. Dey kaananke warowi wi'i hootan.

Arande so dey kaananke yehii hiiro gorko, nde hooti fu tilay haalowa. So haalay, nyaw mbonngu ngu hantataako nanngata ɗum. So haalii, suka gorkom, innam e bammum fu tappete mbaree. Ndelle nde suka debbo wayninoo ko hootan, Sammbo e Kaaldo, ummii ndarii, anndaa ko ngatta.

Heddii sukaaɓe worɓe men yamondiri ko ngaɗata. Be ndaari ɓe tawi, ko ɓe ngadi fu wooɗaa. Ko ɓuurti woodi. Ko ɓuurti le ɓuray nde ɓe mbari dey kaananke. Heddi ɓe mbari o. Be mooɓi o nder suudu Kaaldo, nder jemma oon.

Wari weeti. Naange fudi faa wari nyawli, dey kaananke yi'aaka. Tubal tappaa. Nilaaɓe ndilli. Lettugal e gorgal fu dey kaananke yo yeeyete. Fay gooto faamanay o. Rewi faa kiikiiɗe wari, o tefaa, o memaa yiiteede hunngoraa.

Worndi noon faa Kaaldo warowi wadi ko jom ɣonki. Sammbo na wulla deyataa. O wulliri jeɗɗiire. Jeɗɗiire ruudii warti fu Sammbo deyyay. Yimɓe cawini o; memi kunngorii. O wi'i mayde Kaaldo nde, netti o.

Heddii suudu baaba hawriti ndaari ko jey waɗude heɓa Sammbo deyyinoo. Kaananke leydi wi'i ŋa anndi ko watta. O wadi jokolɓe hemre kawrondinaa. Jokolɓe ɓurondirɓe ŋari, ɓuroriri njokollaaku de ɓuroriri wodde tagu. Kaananke wi'i Sammbo suɓoo gooto maɓɓe waɗa jaadom, luttina Kaaldo, de hula Alla deyyinoo. Sammbo wi'i kaananke, wanaa jokolɓe won ngaray, dagu Kaaldo won waray. O memaa o ŋunngaa. O warowi o suɓii gooto.

Heddii Sammbo e jaadom keso na njaada. Wari ŋyannde gom ndawuuwa kaananke lalli. Sammbo yi'i ŋdawuuwa nga. O nanngi nga o mooɓi de o itti ndamndiri makko mbaala ngootiri o hirsi. O wadi teewu ŋdamndiri ndi, defaa de o baantii jaadiiko wara ɓe ŋyaama. Nde ɓe nyaamunoo ɓe nyaamdi ni Sammbo wi'i jaadom koo tewu ngu, yo teewu ndawuuwa kaaŋanke. Ni ɓe njehi ɓe pukkowii ɓe ɗaanii.

Jaado Sammbo hejji illa fajiri, yehi wuro kaaŋanke. Tawi kaananke na joodii Alla e ronku ɗoydi illa ŋdawuuwa nga lalli. Na ɓalinii. Be njootondiri faa jootiiru timmi. Suka gorko itti fillii. O wi'i: " Sammbo genndoke kam hanki, kaananke. Teewu o wadi defaa.

O baantii kam. Min nyaami faa min kaari. Min kiiri seeɗa de min ummii heɓa min pukkowoo. Ndeen noon, kananke, o haalani kam koo teewu ngu, yo teewu ndawuuwa maa nga. Miilii-mi faa woodi. Mi anndaa fu no ɗum wa'ni kam. Ndelle mbi'u-mi mi waran mi haalane heɓa yimɓe tewtoyɓe ndawuuwa nga, ngarta saboo ko hirsaa, jonngaa, hiirtaa de heddaa heɓa fummee hasaaki naatuɓe ladde na tewta njiita ɗum."

Kananke nilani Sammbo. Illa neeɓay, nilaaɓe ngaddowi Sammbo. Kaananke na joodii na ɓalinii. Fay fesaa yiiyam warataa. Sammbo ummaninoo jonnde makko heɓa ɓe njootondira fu, kaananke wi'i o haaɗa toon. O haɓɓee faa o ŋeeta. Sammbo yamtinii ko saabii de na haɓɓee. Kaananke wi'i: "A dullaa tiiri. Walaa fu ko mi waɗanay ma nde Kaaldo maynoo heɓa wayloo koo nih njoɓirtaa kam. Koo aan Sammbo yarlotoo hirsa ndawuuwa am." Sammbo wi'i ɗuum yo jumoodu. Fay yi'i cofal kaananke nanngan mooɓa, sakko ɗo waylii ndawuuwaa. Kaananke yami noy de o wadi ndawuuwam jonngaa ndelle.

Sammbo haalani kaananke no fu yaari. O wi'i o yi'i ndawuuwa kaananke, o nanngii ɗum o mooɓii heɓa naange nyawla de o hoora ɗum. Teewu ngu o hawti jaadiiko o nyaami ngu, yo teewu ndamndiri makko. Ni kaananke waɗi o haɓɓitaa. Kanko du o haɓɓitowi ndawuuwa kaananke o waddi.

Ndelle paamee ko jaadiyo hokkortaake.
Jaadiraaɓe koolniiɓe du keewaa.

Saajo Bari

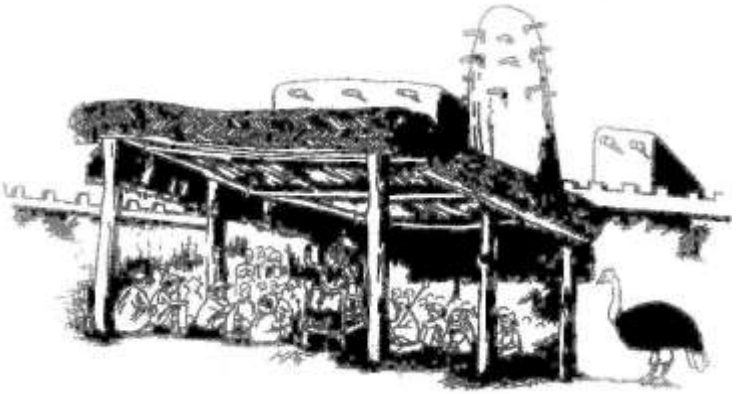

Taali men Burkina

Moyyindo Taali :
Iisaa Alahaji Jibiliira Jallo

- Conte 7 -

Ndawuuwa kaananke

SEDELAN
Service d'Edition en Langues Nationales
Koudougou, Burkina Faso
2006
BurkinaDoc de Mil'Ecole : Textes en Fulfulde

Taali men Burkina

- Conte 8 –

Addaare

Wadiino e jamaanuuji, gorko wonnoo de walaa njaalidɔ ɗum. Addaare o wi'etee. Wari o nani koo kaananke woni faa njenndi e banndum; hiitaande fu, weendum ɓidɗo debbo hokketee nyaama. So weendu hokkaaka ɓidɗo debbo, wela yi'udeejo, hitaandem, ndiyam ɲoogataake. Dokkal ngaal yo fiiloto na warta. Mono fu e aseerem. Ndee ɓaade hokki ɓidɗo debbo hikka, ni ndee to hokka mawuuri.

Wari asayre kaananke wuro yottii. Yeru suka debbo mo ɗum fodii hokkude o, e wodde walaa. Walaa fu ɗo innde makko e haala ŋari makko, e haala ndimaaku makko e haala yurmeende makko njahay. Haalaare ɓii-laamu yottoke Addaare.

Walaa ɗo daree. Heddii Addaare yehi laamorde. Nde o yottinoo ndewngu kaananke fu, o jippanii debbo neejo. O ɲami debbo neejo: "Ndee suka debbo ɓii-laamu o sakkoytee weendu ndu?" Debbo neejo jaabii wi'i: "Hannde ɓii-laamu hokkoytee weendu. So wadii seeda a faaman bawdi makko na piya; ɗi ndewan o, faa o yottowoo cuurel bonngel."

Addaare ɲami ndu le suudu wi'etee cuurel bonngel. Debbo neejo wi'i: "Cuurel bonngel yo suudu nyiɓaa na woni tiinde maayo. Nder toon suka debbo mo kaalataa haalam o, ommboytee hannde jemma. Toon ɓiɓɓe weendu ndu, ngarta tawa o, nyaama o." Ni Addaare ɗaɓɓi debbo neejo sappowoo ɗum cuurel bonngel.

Heddii debbo neejo e Addaare ardondiri faa e cuurel. Be njotinoo ni neyyel yeeyii. Addaare tewti nokkuure suudi. Nanaa suka debbo na waddee. Orol aduna walaa no fotaa. Bee yo piyooɓe tube, ɓee to yo njiman maa mbulan. Suka debbo na jilinaa dow. Yottaa nannaa nder cuurel bonngel, ommbonoogo ommbaa de yimɓe cankitondiri.

Addaare anndunoo koo yimɓe fu ndillidii ni yottii hiirni suka debbo jam. Suka debbo jaabii o, ba njoodiido hakkunde innam e bammum. Kulol walaa e ɓeerndem fe. Be njoodii na ɓe njewta. Suka debbo ɲamataa ko waddi o, kanko o ɲamataa suka debbo ko waddi ɗum. Ba neeɓan ni paaɓi murii. Weendu iidi. Hoore jinnaaru ɲuwi nder weendu, hootowi faa dow. Jinnaaru omti hunnduko. Cabbi ɲulɓe lalli e ladde.

Addaare ummii darii. O wi'i: "Suka debbo, tinna ta kulaa, ko so Alla jaɓii mi waran jinnaaru ndu de mi jiline faa e junngo bammaa." Tawi o omtii suudu, faa o daroke e dammbugal taa jinnaaru nanna hoore sakko modam ɓii-laamu.

Suka debbo illa'rimaa hulay. O jaabii Adaare o wi'i: "Gorko, mbi'uɗaa ta mi hula, anndi ɗume won kulol." Addaare jaabii wi'i illa rimaa anndaa kulol. Kam du yo nanan na haalee. Suka debbo wi'i ndelle o faama, koo illa rimaa anndaa kulol. Ni fonnditii joodii. Ni Addaare na haɓda e jinnaaru.

So hoore jinnaaru soppaama ni wonnde fuɗa. Ko'e jeɗɗi Addaare tayi de sakitii jaaltii jinnaaru. O wi'i suka debbo wara ɓe koota. Ni ɓe ndewondiri ɓe mbiiti nder wuro.

Nde ɓe naatunoo nder wuro fu, ɓe artorii ɓaade neyyel. Tawi yimɓe kaananke kejjirii weendu. Fadde muɓɓoy yoogade ndiyam, ɓoy taaɓorii cuurel bonngel doodo suka debbo o, ommbanoo to. Be njottinoo ni ɓe tawi suudu na weedii. Hoore jinnaaru faa hoore jinnaaru, ko'e jeɗɗi na mbaalii. Be annditii koo manngal ladde waraama faa suka debbo dillidaama. Be ndoggi ɓe kooti ɓe kaalanowi kaananke.

Kaananke haalananoo koo manngal weendu waraama ni wadi suudu baaba hawrondinaa. O wi'i na o joganii mbarudo manngal weendu ndu moyyere. Heddii neyyel wari haalani kaananke koo beero wardi e suka debbo cakkanoodo manngal weendu wurom to. Be didо fu ɓe nilanaa. Kaananke hokki beero o, moyyere mawnde Alla e kannyum saabii de ɓe kewti weendu maɓɓe; o hokkoraa suka debbo o du, o dewli.

Yaakuuba Jallo

Taali men Burkina

Moyyindo Taali :
Iisaa Alahaji Jibiliira Jallo

- Conte 8 -

Addaare

SEDELAN
Service d'Edition en Langues Nationales
Koudougou, Burkina Faso
2006
BurkinaDoc de Mil'Ecole : Textes en Fulfulde